

Aanvullend reglement
Programma van Toetsing en Afsluiting
voor de bovenbouw havo en vwo
schooljaar 2023-2024

Document algemeen PTA 23-24

Status definitief
(vastgesteld op 19-09-2023)

Voorwoord

Voor je ligt het aanvullend examenreglement van het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) van het Liemers College voor schooljaar 2023-2024. In het reglement staan de schoolspecifieke regels die te maken hebben met het schoolexamen. Dit reglement is een aanvulling op het examenreglement van Stichting Quadraam.

Naast het examenreglement van Stichting Quadraam en het aanvullend examenreglement van het Liemers College is er een vak-PTA. In het vak-PTA staan alle onderdelen van het PTA per vak uitgeschreven.

Mede namens de medewerkers van het Liemers College wens ik je veel succes bij je studie en examens.

L.J.J. van Lier
Rector Liemers College

Inhoud

Voorwoord	2
1 Algemeen	5
1.1 Verantwoordelijkheid	5
1.2 Examencommissie en examentoezichtcommissie	5
1.3 Eindexamen	5
2 Schoolexamen	5
2.1 Perioden schoolexamen	5
2.2 Vakken/onderdelen met uitsluitend een schoolexamen	5
2.2.1 Profielwerkstuk	6
2.2.2 Rekenen	6
2.2.3 Combinatiecijfer havo	6
2.2.4 Combinatiecijfer atheneum	6
2.2.5 Combinatiecijfer gymnasium	6
2.3 Afname opties	6
2.4 Hulpmiddelen	7
2.5 Afwijkende wijze van examineren	7
2.5.1 Examineren bij onvoldoende beheersing Nederlandse taal	7
2.6 Regels bij afname schoolexamens	7
2.7 Te laat en verhindering bij schoolexamens	7
2.8 Onregelmatigheden	7
2.9 Onvolkomenheden tijdens schoolexamens	8
2.10 Lichamelijke opvoeding - ontheffing	8
2.11 Mededeling cijfers en inzagerecht	8
2.12 Beroep tegen cijfers	8
2.13 Berekening eindcijfers schoolexamens	8
3 Doubleren	9
3.1 Doubleren in voor-eindexamenklassen	9
3.2 Doubleren in eindexamenklas	9
4 Doorstroom van opleiding	9
5 Q-highschool	9
6 Herkansingsregeling schoolexamens	9
7 Centraal examen	10
7.1 Examen in voorlaatste examenjaar	10
7.2 Vak op hoger niveau	10

7.3	Gespreid examen	10
7.4	Extra vakken	10
7.5	Cijfers.....	11
8	Bewaartermijn schoolexamens en centraal examens.....	11

1 Algemeen

1.1 Verantwoordelijkheid

Dit aanvullend examenreglement is op voorstel van de examencommissie door het bevoegd gezag vastgesteld en ter instemming aan de medezeggenschapsraad (MR) voorgelegd. Het is van toepassing op de leerjaren 4 en 5 van de havo én de leerjaren 4, 5 en 6 van het vwo.

1.2 Examencommissie en examentoezichtcommissie

De examencommissie is een Liemers College schoolbreed orgaan. Deze commissie is verantwoordelijk voor het borgen van de kwaliteit van de schoolexaminering (procesmatig, inhoudelijk, passend bij de visie van de school en passend bij het afsluitende karakter van het schoolexamen), alsmede het vaststellen van richtlijnen en aanwijzingen om schoolexamens te beoordelen en vast te stellen. In gevallen waarin dit reglement voor wat betreft het schoolexamen niet voorziet, beslist de examencommissie.

De examentoezichtcommissie (ETC) is een commissie per locatie van het Liemers College. De ETC is gemachtigd om uitvoerende zaken te regelen. Deze commissie bestaat uit:

Locatie	Leden
Agora (havo en vwo)	Mevrouw P.E.M. Schijvens, teamleider Agora Mevrouw J.M.J. Turling, examensecretaris

1.3 Eindexamen

Het eindexamen bestaat per vak/onderdeel uit het schoolexamen (SE) en een centraal examen (CE), of uitsluitend een schoolexamen (SE).

2 Schoolexamen

Het schoolexamen wordt overeenkomstig het voor ieder vak geldend vak-PTA gehouden. De kandidaten ontvangen voor aanvang van het schoolexamen het examenreglement met het bijbehorende Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) dat op de website van het Liemers College onder [downloads](#) te vinden is. Hierin staan de volgende zaken:

- een overzicht van het soort, het aantal, de weging en de duur van de toetsen;
- het onderwerp van de toetsen;
- de wijze waarop het eindcijfer voor het schoolexamen wordt berekend.

2.1 Perioden schoolexamen

De opbouw van het examendossier ten behoeve van het schoolexamen voor havo en vwo begint in het vierde leerjaar van de opleiding. Het schooljaar kent in de voor-examenklassen vier toetsweken en in de eindexamenklassen drie toetsweken.

2.2 Vakken/onderdelen met uitsluitend een schoolexamen

De volgende vakken/onderdelen kennen uitsluitend een schoolexamen:

- CKV;
- levensbeschouwing;
- lichamelijk opvoeding;

- maatschappijleer;
- NLT (natuur, leven en technologie);
- profielwerkstuk;
- rekenen (voor leerlingen in havo 4 en 5 zonder wiskunde in het pakket);
- Spaans elementair (V6 schooljaar 2023-2024).

Bij sommige vakken wordt het schoolexamen in een voor-eindexamenklas afgesloten (zie vak-PTA).

2.2.1 Profielwerkstuk

Het profielwerkstuk (PWS) is onderdeel van het PTA. Nadere regelingen omtrent het PWS staan in de handleiding die aan de kandidaten wordt uitgereikt. Voor het PWS zijn in de handleiding van het PWS deadlines opgenomen. Deze hebben betrekking op beoordelingsmomenten en het inleveren van materiaal. Het PWS dient minimaal met het cijfer 4 te worden afgerond om af te sluiten en vormt onderdeel van het combinatiecijfer (zie de paragrafen 2.2.3, 2.2.4, 2.2.5).

2.2.2 Rekenen

Het vak rekenen is alleen voor leerlingen die geen wiskunde in hun pakket hebben. In de bovenbouw wordt het niveau van de leerling getoetst. Het hoogst behaalde cijfer komt op een bijlage bij de cijferlijst te staan.

2.2.3 Combinatiecijfer havo

De vakken maatschappijleer, CKV en het PWS vormen samen het combinatiecijfer voor havo. Het combinatiecijfer is het rekenkundig gemiddelde van de eindcijfers van deze twee vakken en het PWS, afgerond op een geheel getal.

2.2.4 Combinatiecijfer atheneum

De vakken maatschappijleer, CKV, levensbeschouwing en het PWS vormen samen het combinatiecijfer voor atheneum. Het combinatiecijfer is het rekenkundig gemiddelde van de eindcijfers van deze drie vakken en het PWS, afgerond op een geheel getal.

2.2.5 Combinatiecijfer gymnasium

De vakken maatschappijleer, levensbeschouwing en het PWS vormen samen het combinatiecijfer voor het gymnasium. Het combinatiecijfer is het rekenkundig gemiddelde van de eindcijfers van deze twee vakken en het PWS, afgerond op een geheel getal.

2.3 Afname opties

Het schoolexamen van alle vakken staat in het vak-PTA beschreven. Hierna volgt een overzicht van gebruikte afkortingen in het vak-PTA.

Afkorting	Betekenis
ST	Schriftelijke toets (dit kan schriftelijk of digitaal zijn)
PO	Praktische opdracht
HO	Handelingsopdracht
MO	Mondeling
KLT	Kijk-/luistertoets

2.4 Hulpmiddelen

In de examenperiode en voorafgaand aan het schoolexamen geeft de docent aan welke hulpmiddelen tijdens het schoolexamen zijn toegestaan.

2.5 Afwijkende wijze van examineren

De ETC kan toestaan dat een leerling het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die aan de mogelijkheden van die leerling is aangepast. In dat geval bepaalt de ETC de wijze waarop het schoolexamen zal worden afgelegd. Hiervoor is een deskundigenverklaring noodzakelijk. Tevens wordt hiervan melding bij de Onderwijsinspectie gemaakt.

2.5.1 Examineren bij onvoldoende beheersing Nederlandse taal

De ETC kan toestemming verlenen tot verlenging van de duur van het schoolexamen met ten hoogste 30 minuten bij onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal.

2.6 Regels bij afname schoolexamens

- Het gebruik van AI (artificiële intelligentie)/ChatGPT (generative pre-trained transformer) is niet toegestaan, tenzij specifiek in de opdracht benoemd.
- Mobiele telefoons, smartwatches en noise cancelling headsets zijn niet toegestaan.
- Mondelinge schoolexamens worden afgenomen door de examinerator met een bijzitter.
- Praktische opdrachten dienen aan de examinerator persoonlijk te worden overhandigd, uiterlijk op de vastgestelde inleverdatum. Bij ziekte of afwezigheid van de examinerator op het uiterste moment van inleveren, dient het werk bij de teamleider van de afdeling te worden ingeleverd. Is het door omstandigheden niet mogelijk om een praktische opdracht op het uiterste moment persoonlijk in te leveren, dan dient er een vervanger te worden geregeld.
- Het is alleen toegestaan om schoolexamens met pen (blauwe of zwarte inkt) te maken. Tekeningen worden met (kleur)potlood gemaakt. Uitzondering hierop zijn leerlingen die toestemming hebben gekregen het schoolexamen op de tekstverwerker te maken.
- Correctiemiddel is niet toegestaan.

2.7 Te laat en verhindering bij schoolexamens

De leerling dient ervoor te zorgen om bij elk onderdeel van elk schoolexamen op tijd aanwezig te zijn. Bij te laat komen en verhindering wordt naar artikel 11 van het examenreglement van Stichting Quadraam verwezen. In geval van geoorloofde afwezigheid van een leerling bij een mondeling schoolexamen, plannen de docent en leerling zo spoedig mogelijk een nieuw afnamemoment.

2.8 Onregelmatigheden

Bij onregelmatigheden treedt artikel 5 van het examenreglement van Stichting Quadraam in werking. De leerling wordt door de ETC van de desbetreffende locatie gehoord (zie artikel 1.2). Deze adviseert de rector inzake het te nemen besluit. De leerling en zijn/haar ouder(s)/verzorger(s) worden schriftelijk van dit besluit op de hoogste gesteld. Wordt bij een onregelmatigheid het cijfer 1 toegekend, dan vervalt standaard ook de herkansing op dit schoolexamen, tenzij in het besluit anders weergegeven. In alle gevallen waarin het aanvullend reglement niet voorziet, beslist de rector; indien nodig op basis van de melding van of het overleg met de Onderwijsinspectie.

Onder ongeoorloofd verzuim verstaan we elke vorm van verzuim anders dan:

- een voor aanvang van het SE doorgegeven ziekmelding;
- een door de ETC van tevoren goedgekeurd verzuim voor uitzonderlijke gevallen.

Een niet-limitatieve opsomming van onregelmatigheden:

- het niet op of voor de deadline inleveren van werk behorende bij een praktische opdracht;
- plagiaat;
- spieken;
- ongeoorloofd verzuim;
- gebruik van een telefoon.

2.9 Onvolkomenheden tijdens schoolexamens

Indien een leerling tijdens de afname van een onderdeel van het schoolexamen meent te worden benadeeld door onvolkomenheden, dient hij/zij dat gelijk bij de surveillant en binnen twee werkdagen bij de ETC te melden. Onvolkomenheden kunnen afwijking van de tijdsduur van het schoolexamen of het uitvallen van netwerkverbinding tijdens een digitale toets zijn. Zie ook artikel 14 van het examenreglement van Stichting Quadraam.

2.10 Lichamelijke opvoeding - ontheffing

Aan een leerling die vanwege zijn/haar gesteldheid niet in staat is om het vak lichamelijke opvoeding te volgen, kan een ontheffing worden verleend. Deze ontheffing dient met medische onderbouwing door de leerling, ouder(s)/verzorger(s) en docent LO bij de orthopedagoog/teamleider van de locatie te worden aangevraagd. Bij toekenning van de ontheffing krijgt de leerling voor dit vak geen schoolexamencijfer. Ontheffing geldt in principe voor één schooljaar. De Onderwijsinspectie wordt van de verleende ontheffing in kennis gesteld.

2.11 Mededeling cijfers en inzagerecht

Het cijfer van ieder schoolexamen moet binnen tien werkdagen aan de leerling bekend worden gemaakt en in het leerlingadministratiesysteem van Somtoday worden geplaatst. Het gemaakte schoolexamen kan op verzoek van de betreffende leerling en de ouder(s)/verzorger(s) op school worden ingezien. Inzage kan binnen een week na bekendmaking van het cijfer. Alle onderdelen van het schoolexamen worden daarna in het examendossier bewaard.

2.12 Beroep tegen cijfers

Indien een leerling tegen een beoordeling bezwaar maakt en niet met de examinerator tot overeenstemming komt, dient de leerling zijn/haar bezwaar binnen een week na de bespreking van het werk schriftelijk bij de ETC kenbaar te maken. De ETC hoort de leerling en examinerator en adviseert de rector over een te nemen besluit. Indien een leerling tegen het besluit van de rector bezwaar maakt, dan treedt artikel 30 van het examenreglement van Stichting Quadraam in werking.

2.13 Berekening eindcijfers schoolexamens

De totstandkoming van de eindcijfers van schoolexamens staat in het vak-PTA beschreven. Minimaal tien werkdagen voor aanvang van het centraal examen ontvangt de leerling een overzicht met daarop:

- het cijfer waarmee het gehele schoolexamen is afgerond;
- de woordbeoordeling van de vakken waarvoor geen cijfer wordt vastgesteld (O voor onvoldoende, V voor voldoende, G voor goed);

- c. de titel van het PWS en het behaalde resultaat;
- d. het combinatiecijfer.

Wanneer de leerling niet alle onderdelen van het vak-PTA heeft afgerond, kunnen er geen eindcijfers worden bepaald en is deelname aan het centraal examen uitgesloten. Het vak Lichamelijk Opvoeding is afgesloten als hiervoor een voldoende of goed is behaald.

3 Doubleren

3.1 Doubleren in voor-eindexamenklassen

Bij doubleren valt de leerling automatisch in een ander cohort, waardoor het vak-PTA van dat cohort wordt gehanteerd. Dit vak-PTA kan mogelijk afwijken van het eerder gevolgde vak-PTA. Een leerling die doubleert kan vrijstelling voor het vak ckv krijgen, mits dit vak met het cijfer 6 of hoger is afgerond. Overige schoolexamens worden opnieuw gemaakt.

3.2 Doubleren in eindexamenklas

Bij doubleren valt de leerling automatisch in een ander cohort, waardoor het vak-PTA van dat cohort gehanteerd wordt. Dit vak-PTA kan mogelijk van het eerder gevolgde vak-PTA afwijken. De leerling kan een vrijstelling krijgen voor vakken met enkel een SE-examen die met een voldoende zijn afgesloten. Als het combinatiecijfer voldoende is, hoeven de onderdelen die onvoldoende zijn afgesloten niet opnieuw te worden gevolgd.

De leerling volgt alle vakken die met een centraal examen worden afgesloten opnieuw, ongeacht de behaalde cijfers. Alle resultaten van de schoolexamens voor die vakken uit het eindexamenjaar komen te vervallen.

4 Doorstroom van opleiding

Doorstroom geldt voor leerlingen die van havo 5 naar vwo 5 overstappen en voor leerlingen die van vwo 5 naar havo 5 overstappen. Deze leerlingen krijgen mogelijk bij een aantal vakken met een afwijkend vak-PTA te maken aangezien zij niet het gehele cohort van deze opleiding hebben gevolgd. Het doorstroom PTA is op de website van het Liemers College onder [downloads](#) te vinden. In alle gevallen waarin het doorstroom PTA niet voorziet, wordt een individueel vak-PTA gemaakt.

5 Q-highschool

Leerlingen die vakken via Q-highschool volgen, worden naar het vak-PTA van Q-highschool verwezen.

6 Herkansingsregeling schoolexamens

In het vak-PTA is te zien welke schoolexamens herkansbaar zijn.

De havoleerling heeft over leerjaar 4 en 5 de mogelijkheid om in totaal 7 PTA-onderdelen te herkansen. De vwo-leerling heeft over leerjaar 4, 5 en 6 de mogelijkheid om in totaal 8 PTA-onderdelen te herkansen. Een uitzondering hierop betreft het vak rekenen.

Het cijfer dat bij de herkansing is behaald, geldt als definitief cijfer indien dit cijfer hoger is dan het cijfer dat bij de oorspronkelijke toets is behaald. Een schoolexamen dat vanwege onregelmatigheden met het cijfer 1 is beoordeeld, kan niet worden herkanst, mits door de rector anders is besloten.

Wanneer een leerling tijdens een herkansing afwezig is, vervalt in principe het herkansingsrecht. Wanneer deze afwezigheid van tevoren is te voorzien, dient zo spoedig mogelijk contact met de ETC te worden opgenomen om het herkansingsrecht te behouden. De ETC adviseert de rector over het te nemen besluit.

Indien bovenstaande regelingen tot onbillijke/onredelijke situaties leidt, kan de ETC besluiten het aantal herkansingen aan te passen aan de individuele situatie van de leerling.

7 Centraal examen

7.1 Examen in voorlaatste examenjaar

Een leerling kan in het voorlaatste leerjaar in een vak centraal examen afleggen. Voorwaarde is dat de leerling het volledige vak-PTA heeft afgerond van het cohort waarin dat examenjaar is opgenomen. Indien de leerling doubleert, vervallen de met dit centrale examen behaalde resultaten.

7.2 Vak op hoger niveau

Een leerling kan met goedkeuring van de teamleider een vak op een hoger opleidingsniveau volgen. Een leerling volgt de inhoud en cijfergeving van het vak-PTA van het hogere opleidingsniveau welke behoort bij het cohort waarin de leerling examen aflegt en doet op dit opleidingsniveau centraal examen. Wanneer het examen onvoldoende of niet naar tevredenheid wordt gemaakt, kan de leerling het examen alsnog op het eigen opleidingsniveau afleggen. Dit wordt niet als herkansing gezien.

7.3 Gespreid examen

Het is in bijzondere omstandigheden (zoals bij ziekte) mogelijk om gespreid examen te doen. Gespreid examen houdt in dat het centraal examen en/of schoolexamen voor een deel van de vakken in het ene schooljaar en voor het andere deel in het daaropvolgende schooljaar wordt afgelegd. Voorwaarde is dat de leerling het volledige vak-PTA heeft afgerond van het cohort waarin het examenjaar is opgenomen.

7.4 Extra vakken

Leerlingen kunnen examen doen in extra vakken, bovenop hun minimale vakkenpakket. Het eindcijfer voor extra vakken wordt op dezelfde manier berekend als voor de andere examenvakken. Deze extra vakken tellen mee om de uitslag van het examen te bepalen, met de restrictie dat het er nooit toe kan leiden dat een leerling op de extra vakken zakt. In dat geval telt het extra vak bij de uitslagbepaling niet mee. Als dit het geval is, wordt het extra vak wel op de cijferlijst vermeld, tenzij de leerling daartegen bezwaar maakt.

7.5 Cijfers

De cijfers voor het centraal examen komen tot stand conform de regelgeving van het [Uitvoeringsbesluit WVO 2020](#).

8 Bewaartermijn schoolexamens en centraal examens

Schoolexamens worden tot zes maanden na de dag van uitslagbepaling bij slagen of tot zes maanden na het verlaten van de school in een afgesloten ruimte op de school bewaard.